

حساب‌های دولتی توسط بانک مرکزی به عنوان بانکدار دولت، انجام شد.

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته‌شده‌ترین ابزار پرداخت می‌باشد که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام‌پذیر است. با لحاظ کردن ایران‌چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۳۹۶ به ۵۶۲/۹ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران‌چک بانک مرکزی) با ۱۲/۶ درصد افزایش از ۳۹۳/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ به ۴۴۲/۷ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۶ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) معادل ۳ درصد بود که ۰/۱ واحد درصد نسبت به سال ۱۳۹۵ کاهش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۶ با ۰/۲ واحد درصد کاهش نسبت به پایان سال ۱۳۹۵ به ۲/۹ درصد رسید. همچنین، سهم آن از پول با ۱/۴ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۲۲/۷ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۶ معادل ۵۴۶۱ هزار ریال بود که نسبت به سال قبل از آن معادل ۱۱/۰ درصد افزایش داشت.

در سال ۱۳۹۶، تأکید بانک بر پیاده‌سازی محورهای طرح تحول نظام پرداخت کشور متمرکز بود. در این سال ضمن پیشبرد راهبرد جامع نظام پرداخت مصوب سال ۱۳۸۰ و بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، اقدامات اساسی در زمینه توسعه خدمات در بخش خرده‌فروشی با پیاده‌سازی سامانه پیوند و نیز تمهید تسهیلات پرداخت کارتی برون‌مرزی برای مشتریان شبکه بانکی کشور انجام شد. همچنین در این سال، بانک مرکزی با هدف تعمیق نظارت و ایجاد شفافیت حداکثری در اقتصاد و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه پولی و اعتباری اقدام به توسعه سامانه نظام هویت الکترونیکی بانکی (نهاب) به عنوان مرکز استعلام یکپارچه نظام بانکی کشور، توسعه زیرساخت مرکز کنترل و نظارت اعتباری (مکنا) به عنوان یکی از پروژه‌های اولویت‌دار ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی و نیز راه‌اندازی سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته‌چک (صیاد) در راستای نیل به افزایش ضرایب امنیتی چک و افزایش اعتبار و کارایی این ابزار پرداخت نمود. در این سال فعالیت‌هایی در زمینه پیاده‌سازی پروژه‌های «برقراری ارتباطات برون‌مرزی»، «ایجاد نظام پرداخت مبتنی بر برداشت مستقیم» و «توانمندسازی استانداردهای بین‌المللی پرداخت» در دستور پیگیری و اقدام این بانک قرار گرفت. انتقال حساب‌های دولتی نیز از دیگر پروژه‌های مهم سال ۱۳۹۶ بود که در راستای اجرای برنامه نقشه جامع دولت الکترونیک و به منظور مدیریت

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۳۹۳/۳	۵/۸	۲۴/۱	۳/۱	۳/۱	۴۹۲۱
۱۳۹۵					
۴۴۲/۷	۱۲/۶	۲۲/۷	۲/۹	۳/۰	۵۴۶۱
۱۳۹۶					

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۶ مبلغ ۱۸۵۵۲ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۳۹۵ به میزان ۱۹/۹ درصد افزایش داشت. با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری، حجم پول با ۱۹/۴ درصد رشد از ۱۶۳۰/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ به ۱۹۴۶/۷ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۶ رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۳۹۶ به ۱۵۰۴/۰ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۳۹۵ به میزان ۲۱/۶ درصد افزایش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال مورد بررسی به ترتیب ۷۷/۳، ۹/۸ و ۱۰/۲ درصد بود. میزان

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۲۳۷	۲۴/۳	۷۵/۹	۹/۹	۹/۷	۱۵۴۷۷
۱۳۹۵					
۱۵۰۴	۲۱/۶	۷۷/۳	۹/۸	۱۰/۲	۱۸۵۵۲
۱۳۹۶					

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

این اساس، میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از این طریق در سال ۱۳۹۶ معادل ۱۸۶/۷ میلیون ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن (۱۳۹۵/۵ میلیون ریال) به میزان ۳۳/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۶ به ترتیب ۱/۵ برگ و ۲۸۱/۴ میلیون ریال بود. نسبت مبلغ کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) از رقم ۱/۴ در سال ۱۳۹۵ به رقم ۱/۵ در سال ۱۳۹۶، افزایش یافت.

با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و جایگزینی تدریجی آن با اتاق پایاپای اسناد بانکی کشور تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۴، عملیات پایاپای اسناد بانکی از سال ۱۳۹۵ صرفاً از طریق سامانه مزبور انجام می‌پذیرد. در سال ۱۳۹۶، تعداد ۱۲۲/۲ میلیون فقره انواع چک به مبلغ ۲۲۸۱۳/۸ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد که نشان‌دهنده کاهش ۱/۶ درصدی تعداد و رشد ۳۱/۷ درصدی مبلغ کل چک‌ها و اسناد بانکی مبادله شده نسبت به سال ۱۳۹۵ بود. بر

جدول ۱۶-۳- تعداد و مبلغ مبادلات با انواع چک

درصد تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	تعداد (میلیون برگ)	
	۱۳۹۵	۱۳۹۶		۱۳۹۵	۱۳۹۶
۳۱/۷	۲۲۸۱۳/۸	۱۷۳۱۷/۳	-۱/۶	۱۲۲/۲	۱۲۴/۲
					سامانه چکاوک

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۶

تعداد کارت‌های صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۳۹۶ به ۴/۱ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل از آن (۵/۲ کارت) کاهش نشان می‌دهد.

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

۱۶-۳-۱- توسعه ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

در سال ۱۳۹۶، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۲۰/۳ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۳۳۰/۳ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۶/۶ درصد (۲۲۰ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۲/۸ درصد (۱۰۸ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۰/۶ درصد (۲ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب،

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
-۲۰/۳	۳۳۰۳۱۳	۴۱۴۵۹۰	کارت‌بانک‌ها(هزار)
۱۵/۶	۵۴۷۶۵	۴۷۳۷۴	خودپردازها
۱۳/۵	۵۹۸۴۰۳۶	۵۲۷۱۷۳۵	پایانه‌های فروش
-۴/۰	۶۹۲۹۰	۷۲۱۸۷	پایانه‌های شعب

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم(درصد)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
-۰/۸	۶۶/۶	۶۵/۸	-۱۹/۴	۲۲۰	۲۷۳	کارت برداشت
-۰/۲	۰/۶	۰/۴	۲۸/۵	۲	۱	کارت اعتباری
-۱/۰	۳۲/۸	۳۳/۸	-۲۲/۷	۱۰۸	۱۴۰	کارت‌های پیش‌پرداخته

تراکنش و ۴۵۹۱۰ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال مزبور نسبت به سال ۱۳۹۵ به ترتیب از رشدی معادل ۷/۸ و ۳۶/۸ درصد برخوردار بود. مبلغ تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز به ترتیب معادل ۱۵/۹ و ۲۵/۷ درصد طی دوره مورد نظر افزایش یافت. در این دوره، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده در پایانه‌های شعب به ترتیب ۳/۲ و ۲۸/۴ درصد افزایش یافت. همچنین در سال ۱۳۹۶، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب با ۲۸/۴ و ۶۴/۳ درصد افزایش مواجه شد. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۷۱/۵ تراکنش بود که نسبت به سال ۱۳۹۵ (۴۴/۸ تراکنش)، افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هر یک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این سال به ترتیب ۱۰۳۳۲۵، ۲۴۹۷ و

تعداد دستگاه‌های خودپرداز طی سال ۱۳۹۶ با ۱۵/۶ درصد رشد به ۵۴۷۶۵ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۴ درصد کاهش به ۶۹۲۹۰ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۱۳/۵ درصدی را تجربه کرد و به ۵۹۸۴ هزار دستگاه رسید. در پایان سال ۱۳۹۶، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۶۰۳۱، ۴۷۶۷ و ۵۵ کارت بود که با توجه به روند کاهشی تعداد کارت‌های صادره و پایانه‌های شعب در مقایسه با رشد پایانه‌های فروش و خودپردازها در سال مورد بررسی، روند نسبت‌های مزبور برای همه ابزارها کاهنده بوده است.

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۳۹۶، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۲۳۶۲۰ میلیون

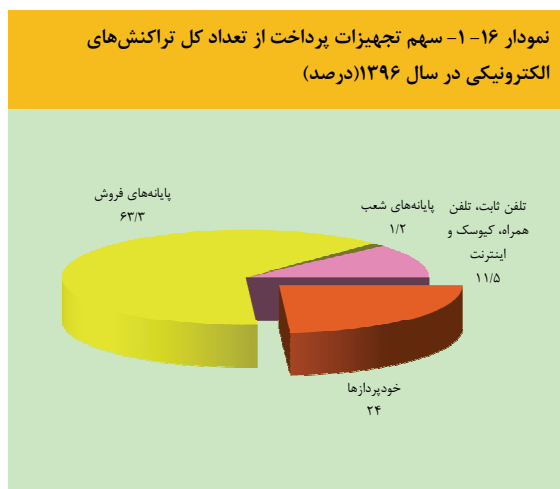
۴۲۵۳ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها، پایانه‌های فروش و

پایانه‌های شعب به ترتیب ۳۰۸۱، ۱۰۷۸ و ۲۷۸۹۸ هزار ریال بود.

جدول ۱۶-۶- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

رشد(درصد)	مبلغ تراکنش‌ها(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۵/۹	۱۷۴۳۴	۱۵۰۴۲	۷/۸	۵۶۵۹	۵۲۵۱	خودپرداز
۲۵/۷	۱۶۱۰۶	۱۲۸۱۰	۳۶/۸	۱۴۹۴۳	۱۰۹۱۹	پایانه فروش
۲۸/۴	۸۲۲۲	۶۴۰۲	۳/۲	۲۹۵	۲۸۶	پایانه شعب
۶۴/۳	۴۱۴۹	۲۵۲۶	۲۸/۴	۲۷۲۴	۲۱۲۱	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
۲۴/۸	۴۵۹۱۰	۳۶۷۸۰	۲۷/۱	۲۳۶۲۰	۱۸۵۷۷	کل تراکنش‌ها

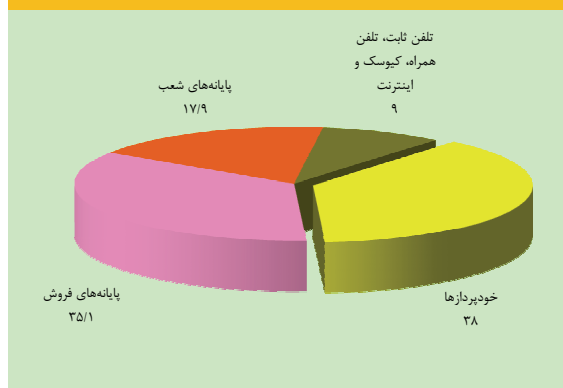
در سال ۱۳۹۶، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۲۴/۰ و ۳۸/۰ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و مبلغ این تراکنش‌ها به ترتیب ۶۳/۳ و ۳۵/۱ درصد بود. در این سال به ترتیب معادل ۴/۳ و ۰/۳ واحد درصد از سهم تعدادی تراکنش‌های «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» کاسته شد و به ترتیب معادل ۴/۵ و ۰/۱ واحد درصد بر سهم تعدادی تراکنش‌های «پایانه‌های فروش» و «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» افزوده شد. کاهش سهم تعدادی «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» و در مقابل، افزایش سهم تعدادی «پایانه‌های فروش» و ابزارهای «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد کل تراکنش‌ها نشان‌دهنده افزایش اقبال عمومی به استفاده از ابزارهای نوین پرداخت در معاملات روزانه افراد است.

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در سطح شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۳۹۶ به ترتیب معادل ۹۱/۶ و ۶۹/۳ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۵ (۸۹/۶ و ۶۸/۷ درصد) افزایش نشان می‌دهد. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۳۹۶ به ترتیب با ۱۰/۱ و ۳۶/۸ درصد رشد نسبت به پایان سال ۱۳۹۵ به ۳۸۸۷ و ۱۴۹۴۳ میلیون تراکنش رسید. همچنین در

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۱/۲ و ۱۷/۹ درصد بود. پایانه‌های شعب عمدتاً برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود.

نمودار ۱۶-۲- سهم تجهیزات پرداخت از مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی در سال ۱۳۹۶ (درصد)

این دوره، مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به ترتیب با ۱۵/۴ و ۲۵/۷ درصد رشد به ۸۷۲۴ و ۱۶۱۰۶ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی (به ترتیب ۶۹/۱ و ۵۰/۶ درصد) را به خود اختصاص دادند. بر این اساس، تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۳۰/۰ درصد رشد به ۲۱۶۲۵ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات نیز با ۲۵/۹ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۳۱۸۱۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۶ رسید.

جدول ۱۶-۷- تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد(درصد)	مبلغ مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۵/۴	۸۷۲۴	۷۵۶۲	۱۰/۱	۳۸۸۷	۳۵۳۰	خودپردازها
۲۵/۷	۱۶۱۰۶	۱۲۸۱۰	۳۶/۸	۱۴۹۴۳	۱۰۹۱۹	پایانه‌های فروش
۴۲/۸	۶۹۸۵	۴۸۹۱	۲۷/۸	۲۷۹۵	۲۱۸۷	سایر(تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت، کیوسک و شعبه)
۲۵/۹	۳۱۸۱۵	۲۵۲۶۲	۳۰/۰	۲۱۶۲۵	۱۶۶۳۶	کل مبادلات شتاب(۱)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور نسبت به سال ۱۳۹۵ معادل ۹۴/۳ درصد افزایش داشت. سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و اینترنت و کیوسک از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۶۶/۲، ۳/۴ و ۳۰/۴ درصد و سهم آنها از مبلغ کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۵۷/۳، ۲۲/۲ و ۲۰/۴ درصد بود. بر این اساس در سال ۱۳۹۶، تعداد ۱۷۹۲ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه به مبلغ ۱۲۷۶۴ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. براساس روند موجود، پیش‌بینی می‌شود با توسعه این خدمت در سطح شبکه بانکی، در آینده استفاده از حواله‌های الکترونیکی گسترش یابد.

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۳۹۶، معادل ۱۱۸۷ میلیون مورد انتقال وجه در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) صورت گرفت که نسبت به سال ۱۳۹۵ معادل ۱۴/۷ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۶۱ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های شعب بانک‌های کشور در سال ۱۳۹۶ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از اینترنت و کیوسک برای

جدول ۱۶-۸- تعداد و مبلغ انتقال بین‌بانکی وجوه از طریق سحاب

رشد (درصد)	مبلغ مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون عدد)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۷/۶	۷۳۲۰	۶۲۲۳	۱۴/۷	۱۱۸۷	۱۰۳۴	خودپردازها
۲۰/۲	۲۸۳۴	۲۳۵۸	۱۵/۲	۶۱	۵۳	پایانه‌های شعب
۸۲/۳	۲۶۱۰	۱۴۳۲	۹۴/۳	۵۴۵	۲۸۰	اینترنت و کیوسک
۲۷/۵	۱۲۷۶۴	۱۰۰۱۲	۳۱/۰	۱۷۹۲	۱۳۶۸	کل مبادلات سحاب

۱۶-۴-۲- ساتنا

پایپای سیستم‌ها نیز به ترتیب با ۹/۰ و ۳۶/۷ درصد افزایش به ۲۹۱ هزار تراکنش به مبلغ ۴۸۸۱۶ هزار میلیارد ریال رسید. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات بانک به بانک به ترتیب ۹/۶ و ۶۶/۲ درصد افزایش یافت و به ۱۲۳ هزار تراکنش به مبلغ ۱۸۵۴۴ هزار میلیارد ریال رسید. سهم عمده تعداد تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۳۹۶ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری و سهم عمده مبلغ مبادلات این سامانه مربوط به تسویه نتیجه پایپای سیستم‌ها (به ترتیب معادل ۹۶/۳ و ۵۳/۵ درصد) بود.

در سال ۱۳۹۶، تعداد کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان با افزایش ۱۸/۰ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۱۱/۲ میلیون تراکنش و مبلغ آن با رشد ۳۳/۴ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۹۱۱۹۷ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس در سال ۱۳۹۶، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۱۸/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۱۰/۸ میلیون فقره و مبلغ این مبادلات با ۱۰/۸ درصد افزایش به ۲۳۸۳۷ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد و مبلغ تسویه نتیجه

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آنی(ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد(هزار)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۶۶/۲	۱۸۵۴۴	۱۱۱۵۷	۹/۶	۱۲۳	۱۱۲	بانک به بانک
۱۰/۸	۲۳۸۳۷	۲۱۵۱۰	۱۸/۴	۱۰۸۱۶	۹۱۳۵	مشتری به مشتری
۲۶/۷	۴۸۸۱۶	۳۵۷۲۱	۹/۰	۲۹۱	۲۶۷	تسویه نتیجه پایپای سیستم‌ها
۳۳/۴	۹۱۱۹۷	۶۸۳۸۸	۱۸/۰	۱۱۲۳۰	۹۵۱۴	کل مبادلات ساتنا(۱)

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

۱۶-۴-۳- پایا

مستقیم از طریق این سامانه موجب شد تا سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت مورد استفاده قرار گرفتند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۳۹۶ تعداد ۱۰۵ میلیون مبادله به مبلغ ۵۸۵۶ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز مستقیم انجام

سامانه پایپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین‌بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدا دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کارتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۶

تصفیه شد. به این ترتیب، در این سال معادل ۲۴۳۵ میلیون مبادله به مبلغ ۲۳۳۰۷ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۳/۰ و ۳۰/۳ درصد افزایش داشت.

گرفت که در مقایسه با سال قبل از آن، تعداد این مبادلات با رشد ۷۳/۱ درصدی و مبلغ آنها با افزایش ۴۲/۲ درصدی مواجه شد. همچنین، تعداد ۲۳۳۰ میلیون تراکنش به مبلغ ۱۷۴۵۰ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک در این سامانه

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایا

رشد(درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۴۲/۲	۵۸۵۶	۴۱۱۹	۷۳/۱	۱۰۵	۶۱	دستور پرداخت واریز مستقیم
۲۶/۷	۱۷۴۵۰	۱۳۷۷۵	۱۱/۳	۲۳۳۰	۲۰۹۴	شاپرک
۳۰/۳	۲۳۳۰۷	۱۷۸۹۴	۱۳/۰	۲۴۳۵	۲۱۵۵	جمع تراکنش‌های پایا

درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۵ به ۹۸۴۱۷ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات (با احتساب افزایش ۹/۶ درصدی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی) نیز ۱۲/۶ درصد افزایش داشت. حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و ایران‌چک بانک مرکزی به دلیل گردش بدون محدودیت در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است.

افزایش قیمت در بازارها از یک سو و تمایل بیشتر بازارها به مبادلات نقدی از سوی دیگر سبب کاهش رشد تعدادی و افزایش رشد ارزشی مبادلات انجام شده با چک گردید. بر این اساس، سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال با ۱/۵ واحد درصد افزایش به ۲۳/۲ درصد و در مقابل، سهم ارزشی کل مبادلات الکترونیکی با همین میزان کاهش (۱/۵ واحد درصد) به ۷۶/۸ درصد رسید. در ذیل ابزارهای الکترونیکی، به‌رغم کاهش ۱/۲ واحد درصدی سهم خودپردازها از ارزش کل مبادلات نسبت به سال ۱۳۹۵، مبادلات خودپردازها در سال ۱۳۹۶ با ۱۵/۹ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۵ معادل ۳/۰ واحد درصد از رشد ارزش مبادلات را به خود اختصاص داد. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش نیز از ۲۵/۷ درصد افزایش برخوردار شد و سهم آن از ارزش کل مبادلات با ۰/۳ واحد درصد

۱۶-۴-۴- سیما

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام‌الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم مشتریان بررسی و امکان‌سنجی شده و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی شد. بر همین اساس، در سال ۱۳۹۶ معادل ۴۵ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت در سامانه سیما منتشر شد که از این میزان، ۲۰ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت وزارت امور اقتصادی و دارایی با عاملیت بانک‌های مسکن و سپه و ۲۵ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت شهرداری‌های مشهد، اصفهان، اهواز، قم و تهران با عاملیت بانک‌های آینده، شهر و توسعه تعاون بود. همچنین در این سال، معادل ۴۴۰/۸ هزار میلیارد ریال گواهی سپرده عام الکترونیکی توسط بانک‌های تجارت، سامان، کشاورزی، سپه، رفاه، ملت، پارسیان، آینده، اقتصاد نوین، ملی، پاسارگاد، توسعه تعاون، موسسه ملل، ایران‌زمین، صادرات ایران، گردشگری و خاورمیانه منتشر گردید.

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۶ با ۲۳/۴

فصل ۱۶ نظام‌های پرداخت

دارای بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات بود. ارزش مبادلات پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم) نیز با ۴۲/۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۵، سهمی معادل ۶/۰ درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود اختصاص داد.

افزایش به ۱۶/۴ درصد در سال ۱۳۹۶ رسید. در ذیل سامانه‌ها، اگرچه سهم ارزشی تراکنش‌های انجام شده در ساتنا (مشتری به مشتری) از کل مبادلات از ۲۷/۰ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۲۴/۲ درصد در سال ۱۳۹۶ کاهش یافت، اما همانند سال ۱۳۹۵

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

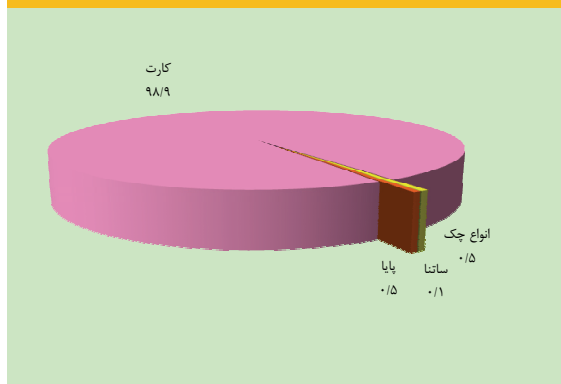
تغییر در سهم (واحد درصد)	سهم از ارزش کل مبادلات (درصد)		سهم از رشد (واحد درصد)	رشد(درصد)	ارزش (هزار میلیارد ریال)		
	۱۳۹۶	۱۳۹۵			۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱/۵	۲۳/۲	۲۱/۷	۶/۹	۳۱/۷	۲۲۸۱۴	۱۷۳۱۷	انواع چک(۱)
-۱/۵	۷۶/۸	۷۸/۳	۱۶/۵	۲۱/۱	۷۵۶۰۴	۶۲۴۰۹	ابزارها و سامانه‌های الکترونیکی
۰/۵	۴۶/۶	۴۶/۱	۱۱/۴	۲۴/۸	۴۵۹۱۰	۳۶۷۸۰	ابزارهای الکترونیکی
-۱/۲	۱۷/۷	۱۸/۹	۳/۰	۱۵/۹	۱۷۴۳۴	۱۵۰۴۲	خودپردازها
۰/۳	۱۶/۴	۱۶/۱	۴/۱	۲۵/۷	۱۶۱۰۶	۱۲۸۱۰	پایانه‌های فروش
۰/۴	۸/۴	۸/۰	۲/۳	۲۸/۴	۸۲۲۲	۶۴۰۲	پایانه‌های شعب
۱/۰	۴/۲	۳/۲	۲/۰	۶۴/۳	۴۱۴۹	۲۵۲۶	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
-۲/۰	۳۰/۲	۳۲/۱	۵/۱	۱۵/۹	۲۹۶۹۴	۲۵۶۲۹	سامانه‌های الکترونیکی
-۲/۸	۲۴/۲	۲۷/۰	۲/۹	۱۰/۸	۲۳۸۳۷	۲۱۵۱۰	ساتنا(مشتری به مشتری)
۰/۸	۶/۰	۵/۲	۲/۲	۴۲/۲	۵۸۵۶	۴۱۱۹	پایا(دستور پرداخت واریز مستقیم)
	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰		۲۳/۴	۹۸۴۱۷	۷۹۷۲۷	کل مبادلات(اسمی)
				۱۲/۶	۸۹۷۹۷	۷۹۷۲۷	کل مبادلات(واقعی)(۲)

۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل ارقام درون‌بانکی نمی‌شود.
۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۵=۱۰۰) استفاده شده است.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

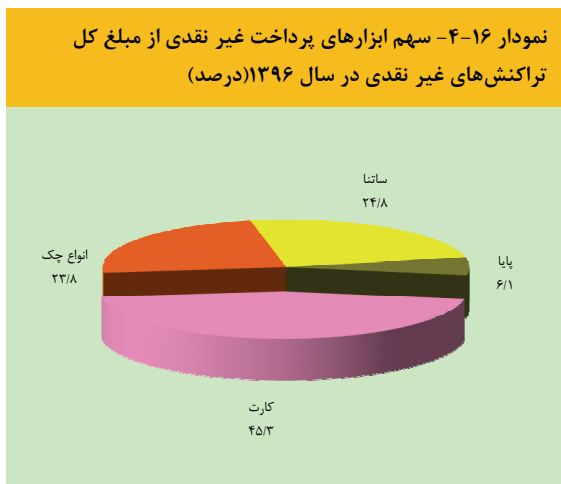
در سال ۱۳۹۶، از تعداد کل مبادلات غیر نقدی، ۹۸/۹ درصد به کارت‌های بانکی، ۰/۵ درصد به انواع چک و ۰/۶ درصد به دو سامانه پایا و ساتنا اختصاص داشت. میانگین مبلغ هر تراکنش کارت‌های در این سال معادل ۲۰۴۶ هزار ریال بود که موجب شد سهم این نوع تراکنش‌ها از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی در سطح ۴۵/۳ درصد محدود شود. در مقابل، با توجه به میانگین بالای مبلغ هر تراکنش برای انواع چک (۱۸۶/۷ میلیون ریال)، سهم آن از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی ۲۳/۸ درصد بود.

نمودار ۱۶-۳- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۳۹۶ (درصد)

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۶

در سال ۱۳۹۶، تسویه وجوه مشتریان در ساتنا ۰/۱ درصد از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد؛ لیکن از آنجا که مبادلات ساتنا عموماً به صورت وجوه عمده با متوسط مبلغ بالا برای هر تراکنش (۲۲۰۳/۸ میلیون ریال) صورت گرفته است، مبادلات انجام شده سهمی معادل ۲۴/۸ درصد از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد. در سال مورد بررسی، در مجموع ۳/۰ واحد درصد از سهم مبلغی مبادلات ساتنا (مشتری به مشتری) کاسته و به همین میزان بر سهم مبلغی مبادلات با کارت‌های بانکی، چک و پایا افزوده شد.

جدول ۱۶-۱۲- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط مبلغ هر تراکنش (هزار ریال)		سهم از مبلغ (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۲۰۴۶	۲۱۱۸	۴۵/۳	۴۴/۵	۹۸/۹	۹۸/۸	کارت (۱)
۱۸۶۶۶۸	۱۳۹۴۸۴	۲۳/۸	۲۲/۴	۰/۵	۰/۷	انواع چک (۲)
۲۲۰۳۸۳۸	۲۳۵۴۷۳۰	۲۴/۸	۲۷/۸	۰/۱	۰/۱	ساتنا (مشتری به مشتری)
۵۵۸۵۲	۶۸۰۰۳	۶/۱	۵/۳	۰/۵	۰/۴	پایا (دستور پرداخت و اریز مستقیم)
۴۴۶۳	۴۷۰۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
 ۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.